

Emlékezés Korompay Lajosra

Korompay Lajos (1882 Budapest – 1968 Dorog) aranyokleveles bányamérnökre halálának 50. évfordulóján unokája emlékezik.

Korompay Lajos

Korompay Lajos 1902-ben iratkozott be a Selmeci Bányászati Kohászati és Erdészeti Akadémiára, s a Magyar Királyi Bányászati és Erdészeti Főiskolán végzett 1905-ben. Egy év katonaság után a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Rt.-hoz került (1906), ahol 37 évet szolgált megszakítás nélkül. Első munkahelyként Salgótarjánban helyezkedett el, az Etes akna üzemvezetője volt, majd 1939-1944-ig visszatért Salgótarjánba mint bányagazgató.

A selmeci államvizsgáját 1908-ban védte meg (a katonai szolgálat után), s onnan Selmecbányán megnősülve tért vissza Etes aknára, s – ahogy nekem írta – a bányászok sorfala között vonultak be otthonukba, 26 éves ifjú bányamérnökként. A nagyobbik fia, Lajos (édesapám) Salgótarjánban született – diplomás gépészmérnök – egész életében Dorogon a bányánál dolgozott, 1951-1968-ig a Bányagépgyár főmérnöke volt. A kisebbik fia, Viktor bányamérnökként Salgótarjánban dolgozott öt éven át.

Szakmai életút

Ifjú mérnökként *Salgótarjánba* (1906-1912) került, az Etesi Amália aknán, majd a mérnökségen dolgozott. A mérnökség vezetőjeként kidolgozta a Somló-i szénpillér fejtési és szállítási terveit. A Teréz táróval 50 millió q (5 millió t) szenet termeltek ki. 1909-ben bányamérnöki kinevezést kapott.

Petrozsénybe (1912-1917) áthelyezték, ahol a bányüzemek bányatüzekkel küzdöttek, s újdonságként bevezették az iszap-tömedékelést a kézi berakathelyett, és iszap-tömedékeléses oltással kísérleteztek. Kidolgozták a 30 m vastag fötelep számára megfelelő, iszap-tömedékeléssel dolgozó fejtési rendszereket. Vulkánban halála után, 2011. április 3-án kapott kitüntetést azért, hogy 100 éve sikeresen vezette be az iszap-tömedékeléses tűzoltást a medencében. A Farkasvölgy Keleti- és Nyugati-, majd 1914-től a Chorin-aknának volt a vezetője és a vulkáni kerület üzemfőnök helyettese. 1913-tól bányafőmérnöki, majd 1917-től bányagondnoki kinevezést kapott.

A Reimann altár előtt

A frontszolgálat után *Dorogra* (1917–1923) helyezték, az Augusztina akna üzemvezetője volt (1917–1919), 1919. február 1-én bányafőgondnoki címet kapott, majd a vállalat bányagazgató helyettese volt. A dorogi szénbányászat szállítási koncentrációját szervezte, folyt a mészkőben víznívó szint felett hajtott bányaalagút rendszer építése. Közreműködött az elfulladt aknák víztelenítésében, vezetésével alkalmazták először az iszap-tömedékelést. A szolgálat alatt részt vett a *dr. Schmidt Sándor* bányagazgató kezdeményezte „művájár” beüzemelésében, melyet később sikeresen alkalmazott Várpalotán. A művájár lényegében a későbbi vágathajtó gép elődje volt. Aktívan részt vett a vízbetörések elleni műszaki megoldások megvalósításában. 1921-1923-ban a Dorogi Bányász Népfőiskola oktatója Schmidt Sándorral. 1922-ben a Dorogi Atlétikai Klub elnöke, az OMBKE 1921-ben megalakult Esztergom-Pilis Vidéki Osztályának választmányi tagja.

A *várpalotai* 16 év (1923-1939) legnagyobb feladata az volt, hogy gazdaságossá tegyék a lignitbányászatot. A Fleischner-féle ahidrálló megépítésével a 2100 kalóriás, 48% vizet tartalmazó lignitből a nemesítés után 4200 kalória fűtőértékű, már csak 18% vizet tartalmazó kiváló szenet nyertek. Megépítette 1938-ban hazánk első 105,8 m mély „szkip-aknáját” 300 vagon/24 óra (3000 t/24 óra) teljesítménnyel. 1935-ben bányaiügyi főtanácsosi címet kapott.

A bányamunkások oktatása céljából 1935-ben *dr. Kiss László* bányahatósági tanácsos kezdeményezésére megszervezte a „Vájár-iskolát”, amelyet két év múlva törvényerejű rendelet is előírt, kötelezővé téve a vájárokotatást. Megírta a „Magyar vájár oktatás” kézikönyvet 1938-ban.

A vállalat termelése az 1925. évi 0,83 millió q-ról

(83 000 t) 1939-ben 4,39 millió q-ra (430 000 t) emelkedett. (1940 6,01 millió q.)

A *Salgótarjáni* (1939-1944) bányüzemek vezetését 1939-ben vette át, s az akkor 12,3 millió q termelés 1942-re 17,8 millió q-ra emelkedett az akkor már csak 80 cm átlagvastagságú széntelepekből. Ennek érdekében sorra nyitotta az új bányákat: Jenő lejtős akna, Déli bánya, Rónabánya, Kőkút és Kisfalud lejtősaknák.

A *Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Rt.* budapesti központjába (1944-1945) irányították 1944 júniusában. Mint helyettes vezérigazgató a részvénytársaság vállalataival, üzemével foglalkozott.

A *Szénbányászati Ipari Igazgatóság* 1949 márciusában a Rózsaszentmártoni Petőfi bánya fejtési problémáinak megoldására mint szakértőt kérte fel, 1949 májusában a Szénbányászati Ipari Kutatási Bizottság tagjává jelölték.

Mit tett Várpalotáért?

Az Unió Bányászati és Ipari Rt. igen nehéz helyzetben lévő üzemének vezetését *Sík Leó* bányamérnök, ifjúkori barát biztatására vállalta el. Várpalotán alapvető feladat a *medence életképességének biztosítása volt*. A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Rt. 1923-ban megvette az Unió részvényeinek 44%-át, s mindjárt hozott magával egy pár nagy szénfogyasztót. Miután 1925-ben megszűnt a „Szénkormánybizottság”, a várpalotai lignit senkinek se kellett, még a fő fogyasztóknak, a Weiss Manfréd gyárnak se, mert senki se akart közel 50% vizet tartalmazó szenet szállítani. Széleskörű kutatási programmal felderítette a medence *szénvagyonát*. Mélyfúrásokat végeztetett, a lignitlepet 90 m mélységben átlag 6,45 m vastagságban, a triász, a medence alaphegységét 436 m mélységben ütötték meg. A széntelep kutatását 70 km² területen végezték. A Sárrét alá húzódó széntelepülésen mintegy 1,5 milliárd q szénvagyonot mutattak ki. *Dr. Telegdi Róth Károly* osztálygeológus a szénmedence geológiai felvételét 1924-ben végezte, kimutatta, hogy a várpalotai lignitterület nem pontusi formáció, hanem felső-mediterrán képződmény. A szénmedence alapközetét felső-triász korú földolomitok alkotják.

A hatékony, kevés szénvesztéssel járó művelés érdekében bevezette a Bányahatóság által jóváhagyott *fejtési rendszert*: három méteres szintes szeletekben dolgozó omlasztásos pillérfejtést. Főleg ezzel a technológiával dolgozott Várpalota 1939 végéig, a bánya teljesítménye (napi termelés osztva a 8 órás műszakok számával) 21-24 q között volt.

Életbevágóan szükséges lett a másik fő feladat a gyenge minőségű *várpalotai szén piaci értékének javítása*. 1923-1928 közötti években a termelés mennyisége felére, harmadára esett vissza. (1923 50, 1925 25, 1928 16 vagon/nap) Megoldásként így került sor a lignit nemesítésére, az ahidrálásra. *Dr. Fleischner* leobenii egyetemi tanár szabadalmaztatott eljárását választották, akinek elmélete szerint a lignitek is gél for-

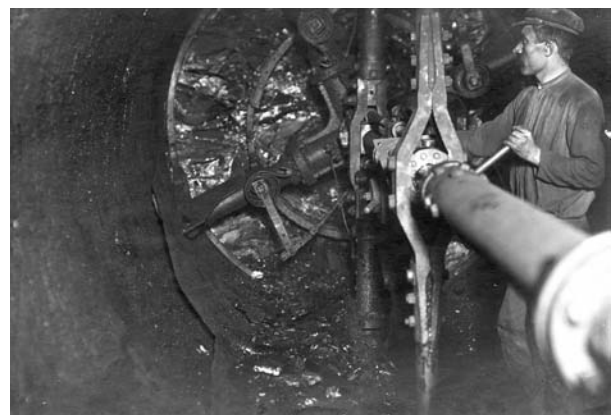
Az ahidráló

mátumúak, s ezekből a víztartalmuk megfelelő felmelegítés (211 fok) mellett, mint folyadék kipréselhető (20 atm). *Gyarmati László* gépészeti felügyelővel Köflachban megtekintették az eljárást. 1929-ben 4 autoklávból álló egységet helyeztek üzembe, majd miután kiválóan bevált a nemesítés, újabb 4 autoklávot építettek. Az autoklávok 6,2 m magasak, 2,6 m átmérőjűek voltak, befogadó készségük 1,5 vagon bányanedves 30-120 mm szemmagyságú szén. Súlyuk kb. 20 tonna volt.

A sikeres nemesítés eredményeként 1931-ben felépítették a péti légsalétromgyárat, s lepárlóját, erőművét várpalotai szénrel látták el. Ez volt a világ első szintetikus ammóniagyára, amely kizárólag lignitre volt alapítva. Megszerezték a Fűzfői lőszergyár erőművének üzemvitelét, szénellátását is.

A termelés növekedése miatt az egyetlen függőakna kevésnek bizonyult, s az esseni, düsseldorfi, falkenauai tapasztalatok alapján 1938-ban megépítette hazánk első szkip-aknáját. A berendezés félhatású ellensúlyal működött, a bődön befogadó képessége fél vagon volt. Az akna megfelelt az elvárásoknak, óramű pontossággal szállította a szenet. Erről filmfelvételt is készített.

A +45 szintű 250 m hosszú alapfolyosót, amely 100 m mélyen elhaladt a Székesfehérvár-Veszprém

Vágathajtás a művájárral

vasútvonal alatt a Dorogon konstruált Schmidt-féle *művájarral* hajtotta ki mindennemű robbantás nélkül szarmata kavicsrétegben. A konstrukció a vágathajtó gépcsalád előfutára volt. A 3,5 m körszelvényű vágatot azonnal 3 cm torkrétréteggel vonták be. Ez a vágat 1932-ben készült, s 30 évvel később még kitűnő állapotban volt.

A bánya növekedéséhez igazodva munkás- és üzemi fürdőkkel egybeépített nagy felolvasó helyiséggel rendelkező irodaépületet emeltek.

A bányamunkások oktatására bevezetett egyéves *vájáriskola* sikeresen működött. A vizsgákat mindenkor a bányahatósági kiküldött elnökle mellett tartották meg. Tekintélye lett a vájár szakmának. 1935-ben 10-en kaptak vájár, 16-an segédvájár oklevelet. A vizsgáztatók: Albert Ferenc főbányabiztos, Korompay Lajos, Faller Jenő, Blazsek Károly, Gerő György, és Sztraka János voltak. A tapasztalt vájárok mellett a segédvájárok, a csillések oktatására is sor került, 24 éves kora előtt senki nem lehetett vájár. Bevezette a „rokkant-vájár” megkülönböztető elnevezést, ami magasabb juttatásokkal járt.

Házhely adománylevél

A bányászoknak megszervezte a „Házakciót”. A házépítők ingyen területet kaptak a község belterületén. A házhelyek nagysága 250 négyszögöl volt. Az építők a vállalatól kölcsönt kaptak olyan formában, hogy a számlákat a vállalat fizette ki és a havi törlesztés összege a felvett kölcsön 1/100-a volt. A közműveket, a vállalat saját költségén építette. 1939-ben már több mint 100 dolgozónak volt saját kertes háza.

A várpalotai kultúrotthon 44 nap alatt készült el. Az építéshez szükséges összeget a „Jó szerencsét Olvasókör”-nek adott egy éves kamatmentes kölcsönrel jegyezték le a támogatók. A kölcsönt a dolgozók fizetéséből levonták, 10 havi egyenlő részletben, s helyette ugyanolyan címletű „Jancsi-bankót” kaptak (Várpalotán elfogadták fizetési eszközként).

Kollektív alapon, társadalmi munkával 1936-ban építette a szabványos méretű *sportuszodát*, s az Országos Úszó Szövetség ide hozta edzeni az akkori olimpiai úszókeretet, így a későbbi berlini olimpiai bajnok Csík Ferencet is.

Társadalmi tisztségeket töltött be, védnöke volt a Várpalotai Unió Torna Egyletnek, a Várpalotai Unió Dalkörnek, elnöke az Unió Bányászati és Ipari Rt. Levente Egyesületnek.

1933-ban magyar királyi bányaugyi tanácsosi címet, 1937-ben magyar királyi bányaugyi főtanácsosi címet nyert el.

1938 Szent Borbála napján Vass Gyula tiszteletére „Korompay misé”-t komponált.

1963-ban az arany-, gyémánt-, vasokleveles mérnökök köre összejövetelén előadást tartott: a „Várpalota szénbányászata a felszabadulás előtt”, majd azonos címmel könyvet írt 1965-ben. Az 1964-ben dr. Lévárdi Ferenc nehézipari miniszternek írt tanulmányában Várpalotáért lobbizott, ahogy írta, hogy ne vigye a sírba gondolatait, javaslatait.

Érdekes elemzéseket is végeztek a jövedelmekről, pld. 1935-ben egy bányász éves átlagkeresete 3471 pengő volt, 4 tagú család élelmezésére egy évben 514 pengőt költöttek, egy liter bor 0,8 pengőbe került.

Mit tett a Salgótarjánért?

A bányauzemek vezetőinek „Szabadidő beszámoló értekezletet” tartottak 1941. szeptember 11-én. Hozzászólását, melynek címe „Salgótarján munkásproblémái” volt, azzal indította, hogy „Nekem mint a salgótarjáni bányák vezető bányáigazgatójának kötelességszerűen kell munkásaim ügyes-bajos dolgaival foglalkoznom, s így rajtuk keresztül akarva nem akarva nap-nap után a munkáskérdés tárgykörébe tartozó problémákkal találkozom.”

A gondolatait arra fűzte fel, hogy az akkori napi 500 vagon termelés 16 bányából kerül ki, s kb. egy salgótarjáni központú 15 km sugarú körben fekvő településekről jár be a 7500-8000 fő bányamunkás. A munkába járás fáradalmaival is kell számolni.

Ez a nagy munkáslétszám 69 községből regrutálódik. Ez más, mint egy gyári, egy telephelyen létező

kollektíva. A salgótarjáni széntelepek átlagvastagsága 80 cm volt, a tatabányai 20 m, várpalotai 6 m, azaz az itteni üzemekben tipikus vándorbányászat folyik. Ahhoz, hogy az 500 vagonos termelést biztosítani tudják, ki kell hajtani évente 90 km vágatot, s a külszíni objektumokkal követni kell a föld alatti bányaművelés mozgását. Jó lenne kereken mozgatható házakban lakni. Ezért van olyan sok kolónia (35) összesen 3080 lakással. Ezeken a kolóniakon a nyugdíjasokat, a családtagokat is beleszámítva 11 184 fő él. Az iskolaköteles gyerekek száma 1660, akik saját iskoláikban tanulnak 36 tanító vezetése mellett.

A szociális gondoskodás, a szabadidő eltöltésének fontos formája az egyesületekbe való tömörülés. A bányagazgatóság területén van 10 olvasókör, 1 lövészegylet, 5 sportegylet, 1 tornaegylet, 9 cserkészcsapat (354 taggal) és 10 levente csoport. Az olvasókörök foglalkoztak a munka utáni szabadidő eltöltésével, a hétvégi üdüléssel.

Fontos megbecsülése a bányamunkának, hogy a vājárbizonyítvány egy fokkal magasabb képesítést jelent, mint az ipartestületek részéről kiadott szabaduló levél. Bevezette a „*rokkant-vājár*” megkülönböztető elnevezést, ami magasabb juttatásokkal járt.

Minden héten keddenként munkásnapot (raportot) tartott, reggel 7-től délután 2-3 óráig. A salgótarjáni tisztí kaszinót a munkásoknak adta és épített hozzá egy fűthető tekepályát. A bányászok szénjārandóságát úgy változtatta meg, hogy a jārandóságot a betegműszakokra is adták.

A vājárok 8 órás napi keresete az 1935-ös 3,512 pengőről, 1940-re 4,368, 1941-re 5,429, 1942-re 9,5 pengőre növekedett. Figyelemmel kísérték, hogy a bányamunkások havi keresetéből mennyit fordítanak például ételmezésre.

1941-ben teljesen megszüntette a külszíni 12 órás munkarendet.

A tervei között szerepelt, hogy megalakítsa a salgótarjáni bányamunkások Szent István Otthonát, ami a kulturális célok mellett az önbiztosítással is foglalkozik (lásd sikeres dorogi példa).

Nagyon fontos a házépítési akció, ami igen sikeres volt Várpalotán. Ezt a modellt kívánta bevezetni Salgótarjában is. Javaslatát az Igazgatóság elfogadta.

Mi történt Salgótarjában?

Első lépésként rendbe kellett hozni a munkáslakásokat, a kolóniákat. A kaszárnyaszerű épületeket *Merényi János* építész segítségével sikerült áttervezni hangulatos családi otthonokká.

A Salgótarjáni bányakórháznak nem volt sebész főorvosa, sebészeti műtő nem működött. Miután az orvosellátás megoldódott, elkezdte egy 50 ágyas sebészeti osztály építését. Elkészült a nőgyógyászati és szülészeti osztály, ami eddig szintén hiányzott a bányakórházból. A kórházban 1942-ben 1901 beteget ápoltak.

Megépítésre került egy 20x50 méteres sportuszoda, melyet közösen használtak a emberek, nem voltak külön tisztviselői és munkás fürdőnapok. Költsége 40 000 pengő volt.

Karácsonykor évenként 30-40 ezer pengő értékű főleg ruhaneműt, ételmet és készpénzt osztott szét a bányászok és családtagjaik között.

A házépítési akció előkészítéseként felparcellázta az Etes és Zagyva község határában lévő vállalati tulajdonú területeket, Baglyasalján a vállalati munkástelep épületeit telekárban kívánták eladni a házépítőknak.

Említésre méltó, hogy 1944-ben a katonaság által elrendelt „bénítás” parancsra a kijelölt gépeket nem robbantotta fel, s a kötelezően leszerelt berendezéseket nem külföldre, hanem Dorogra irányította. A jövő szociális feladatait így foglalta össze:

1. Általános műveltség fokozása, ismeretterjesztő előadások, tanfolyamok.
2. Könyvtárak, mozgó könyvtárak létesítése.
3. Segélyezés, betegek, rászorultak, elhalt családtagjai részére.
4. Bányászok szórakoztatására alkalmas helyiségek biztosítása, munkásüdülő építése Balatonon, Hajdúszoboszlón, Róna-telepen.
5. Az elképzelt Szent István Otthon, amely a felsorolt elképzélések megvalósító központja, saját ügykezeléssel a vagyona keretében.
6. A bányászok részére kertés családi ház építése a „Házépítési akció” keretében, ingyen telekkel, építési segítség és kölcsön nyújtással.

Dr. Korompay Péter aranyokl. bányagépészmérnök

Román beszámoló a Fekete-tengeri offshore földgáz-kitermelés alakulásáról

A román Országos Ásványügyi Hatóság (ANRM) igazgatója, *Sorin Gal* a ZF Energy Summit nevű rendezvényen ismertette, hogy az ExxonMobil, az OMV Petrom, a Black Sea Oil and Gas (BSOG) és a Lukoil által feltárt zónák összesen 200 milliárd köbméter offshore földgázkészletet tartalmaznak a Fekete-tengerben. Az igazgató becslése szerint a kitermelés maximális csúcsa idején 9-10 milliárd köbméter földgáz is jöhet majd a Fekete-tengeri offshore mezőkből 20 éven át, ami kb. 2,8 milliárd euró bevételt eredményez a román államnak bányajáradék formájában. Az Exxon 2018 novemberében hozhatja meg végső beruházási döntését, azonban a vállalat lényegében eredménytelenül próbált román vállalkozókat szerződtetni szervizszolgáltatásokra, mivel közülük kevés felelt meg az Exxon által meghatározott követelményeknek.

Az Exxon kitermelésének megkezdése esetén kb. 6 milliárd köbméter/év földgáz várható, a BSOG pedig 2019 közepén kezdheti meg a kitermelést, évi 1 BCM-mel. A Lukoil-Romgaz még nem értékelt ki teljesen a körzetet kereskedelmi szempontból, a Petromar Resources (Upetrom Csoport) még a kutatás fázisában van (Muridava és Cobălcescu körzetek). (*romania-insider.com, 2018. február 21.*)

Kőrösi Tamás